

ЗАҢ КЕҢЕСТЕРІ

N&P Назханов
және Серіктестері

СҰРАҚ №71:

2018 жылдың 16 қаңтарында біздің компания жеке кәсіпкерден ағаштар сатып алды (5 түп Туя – 70 000 теңгеден, 6 түп Можевельник – 70 000 теңгеден). Олар бізге шот-фактура жіберді, біз төлем жасадық. Олар ағаштарды әкеліп, отырғызды. Үш жылға кепілдік беретінін, егер ағаштар өспесе, басқа ағаштарға ауыстырып беретінін айтты. Бірақ келісімшарт жасалған жоқ, жазбаша кепілдік те берілген жоқ. Үш ай өткеннен кейін ағаштар көктемей, сарғайып кетті. Жеке кәсіпкерге хабарласқанымызда, олар уәдесін орындауға сөз береді, бірақ нақты әрекет жасамайды. Бұл жағдайда не істеуге болатынын айтып бере аласыз ба?

ЖАУАП:

Бұл жағдайда сіз келесі әрекеттерді орындай аласыз:

Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінің 7-бабына сәйкес азаматтық құқықтар мен міндеттер заңнамада көзделген негіздерден, сондай-ақ заңнамада көрсетілмеген, бірақ азаматтық заңнаманың жалпы қағидалары мен мағынасына байланысты азаматтық құқықтар мен міндеттер туғызатын азаматтар мен заңды тұлғалардың әрекеттерінен туындайды. Жеке кәсіпкердің шот негізінде ағаштарды жеткізуі және отырғызуы сіздің араңызда белгілі бір құқықтар мен міндеттердің пайда болғанын растайды. Жеке кәсіпкер үшін бұл сатушының құқықтары мен міндеттері, ал сіз үшін сатып алушының құқықтары мен міндеттері болып табылады. Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінің 430-бабының 1-тармағына сәйкес, егер заңнамалық актілерде немесе шартта өзгеше көзделмесе, сатып алушы тауарлардың кемшіліктеріне байланысты талап қоюға құқылы.

Сізге сатушыны өз міндеттемелерін тиісінше орындамағаны туралы хабардар ету қажет. Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінің 436-бабының 1-тармағына сәйкес, бұл сатып алушының міндеті болып табылады. Сатушыны жазбаша түрде хабардар ету қажет, өз талабыңызды шағым түрінде рәсімдеуіңіз керек. Бұл шағымды сатушыға қолхат арқылы беруіңіз қажет. Егер сатушы шағымға қол қоюдан бас тартса, шағымды хабарламасы бар тапсырыс хатымен жіберу керек.

Өз талабыңызды Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінің 422-бабының 2-тармағына сәйкес негіздеуіңіз керек: сатушы сатып алушыға мұндай тауар әдетте пайдаланылатын мақсаттарға жарамды тауарды өткізуге міндетті.

СҰРАҚ №72:

Жеке дүкендерде тауарларға баға белгілері мүлде жоқ (базарларды айтпағанда). Кейде таңертең баға бір сома болса, кешке басқа баға (жоғары) болады. Сатушылар сатып алушының сыртқы келбеті мен жағдайын (жақсы киінген, ішімдік ішкен және т.б.) ескеріп баға қояды. Мұндай дүкендердің иелері барлық тауарларға баға белгілерін қоюға міндетті ме? Және мерзімі өткен өнімдерді сатқандығы үшін оларды жауапкершілікке тартуға бола ма?

ЖАУАП:

Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінің 387-бабына сәйкес, бөлшек сауда кезінде тауар бағасы барлық сатып алушылар үшін бірдей белгіленеді. Алайда, Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінің 453-бабында сатып алушы бөлшек сауда шарты жасалған сәтте, яғни сатылым сәтінде сатушы жариялаған баға бойынша тауар үшін ақы төлеуге міндетті екені көзделген.

«Тұтынушылардың құқықтарын қорғау туралы» Заңның 10-бабына сәйкес, сатушы сатып алушыға оны қызықтырған өнімнің бағасы туралы қажетті және шынайы ақпарат ұсынуға міндетті.

Осылайша, заңнамада коммерциялық ұйымдар тауарларды сату кезінде міндетті түрде баға белгілерін қоюды көздемейді. Алайда, сатушы сатып алушының талабы бойынша оны қызықтырған өнімнің бағасы туралы шынайы ақпарат беруге міндетті.

СҰРАҚ №73:

Мен жеке кәсіпкермін. Меншік құқығы бойынша маған тиесілі дүкенді әкімдік өкілдері сұрып тастады. Бұзылған құқықтарымды қорғау үшін қайда жүгінуге болады?

СҰРАҚ №74:

Мен досыма жер учаскесін сатып алу үшін үш ай мерзімге бес миллион теңге қарызға бердім. Ол маған қолхат жазып берді. Мерзімі өтіп кетті, бірақ мен әлі ақшамды қайтарып алған жоқпын. Алғашында досым телефон қоңырауларына жауап беретін, ал қазір мүлде хабарсыз, жасырынуда. Мұндай жағдайда не істеуге болады?

ЖАУАП:

Сіз досыңыздан ақша алғаны туралы қолхат талап еткеніңіз дұрыс болған. Ол сіз сотқа тиісті талап арызбен жүгінген кезде дәлел ретінде қызмет етеді. Бірақ сотқа талап арыз бермес бұрын, келесі қадамдарды жасауды ұсынамын. Ең алдымен, борышкердің қайда тұратынын анықтаңыз. Бұл үшін мекенжай бюросына жүгініп, мекенжай анықтамасын алыңыз. Борышкердің тұрғылықты жері бойынша сіз талап арызбен сотқа жүгінесіз. Мысалы, егер досыңыз Алматы қаласының Медеу ауданында тұрса, сәйкесінше, сіз Алматы қаласының Медеу аудандық сотына жүгінесіз.

Мемлекеттік баж салығын төлеңіз, ол сіздің жағдайыңызда талап сомасының бір пайызын құрайды. Мысалы, сіз бес миллион теңгені қайтару туралы талап қойсаңыз, бір пайыз 50 мың теңгені құрайды. Уайымдамаңыз, егер сот талап арызыңызды қанағаттандырса, сот шығындарын өтеу міндеті жауапкерге (яғни, сіздің борышкеріңізге) жүктеледі.

Сіздің талап арызыңызға оның көшірмесін, мемлекеттік баж салығының төленгенін растайтын құжатты және мекенжай анықтамасын қоса тіркеуді ұмытпаңыз.

Есіңізде болсын, бұл сіздің ақшаңызды қайтарудың жалғыз және заңды жолы. Егер сіз досыңызға қоңырау шалуды жалғастырып, оған қорқытып, ақшаңызды қайтаруды талап етсеңіз, борышкер сіздің әрекеттеріңізді өзімбілушілік деп бағалап, полицияға тиісті арызбен жүгінуі мүмкін. Ал өзімбілушілік – бұл қылмыстық жауапкершілікке тартылатын әрекет, ол сіз үшін жағымсыз салдарға әкелуі мүмкін.

СҰРАҚ №75:

Мен азық-түлік дүкенінен нан, май, ірімшік, сүт сатып алдым. Тауарлардағы баға бір болды, ал кассаға келгенде кассир чекке әлгі тауарлар үшін мүлде басқа, жоғары баға қойды. Менің сұрауыма, неге бұлай болғанын, сатушы баға белгілерін ауыстыруды ұмытып кеткенін айтты. Дүкеннен шығып бара жатқанда, баға белгілері тағы да ілулі тұрды, ешкім оларды ауыстыруға асықпаған сияқты. Мұндай жағдайда не істеу керек?

ЖАУАП:

Барлық тұтынушылардың құқықтары Қазақстан Республикасында «Тұтынушылардың құқықтарын қорғау туралы» Заңмен және басқа да нормативтік-құқықтық актілермен реттеледі. Осы Заңның 10-бабына сәйкес, тұтынушы басқа құқықтарымен қатар өнім туралы толық және шынайы ақпарат алу құқығына ие. Сіз осы өнімдерге арналған жүк тасымалдау накладнойын талап етуге, сондай-ақ дүкен әкімшілігін шақыруды сұрауға құқығыңыз бар. Сіз білуіңіз керек, егер сатушы өнімді сатып алу тәсілдері немесе оның тарату формалары туралы ақпарат беруден бас тартса немесе әдейі жалған ақпарат берсе, ол әкімшілік жауапкершілікке тартылады.

Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы кодексінің 190-бабына сәйкес, өлшеу, үстеме қою, дұрыс есептемеу, тауардың тұтынушылық қасиеттері немесе сапасы туралы адастыру әкімшілік жазаға әкеледі. Сіздің жағдайда тұтынушылардың құқықтарын қорғау қоғамдық ұйымына жүгінуді ұсынамын. Заңға сәйкес, тұтынушылардың қоғамдық ұйымдары тұтынушылардың құқықтарын қорғау мақсатында келесі шараларды қабылдайды: тауарлар, жұмыстар мен қызметтердің тәуелсіз сараптамасын жүргізеді, олардың бағалары мен тарифтерін тексереді; әртүрлі қызмет көрсету салаларында тұтынушылардың құқықтарын сақтауын бақылап отырады; құқық қорғау және бақылаушы органдарға жоғары бағамен өнім шығару және сату үшін жауапкершілікке тарту туралы материалдар береді; тұтынушылардың мүддесінде талап арыздар береді.